

Doris

Nr 34 2018

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

Välkomna till årshögtiden i Vårdinge 4–5 maj 2019

Styrelsen har beslutat att nästa årshögtid kommer att hållas i Vårdinge, strax utanför Gnesta. På lördagen håller vi till i Vårdinge by folkhögskola som erbjuder utbildningar med olika inriktning och specialitet inom områdena konst, konsthantverk, mathantverk och ekologisk odling. På skolan finns fem konstnärliga inriktningar: trähantverk, keramik, måleri och skulptur, konst och hantverk, trädgård, allmän linje och flera linjer på distans. Rudolf Steiner och Hagastiftelsen driver där ett gruppboende med dagverksamhet för personer med olika funktionsvariationer. Svalins spis driver skolans restaurang och serverar oss en ekologisk högtidsmiddag.

På söndagen får vi bland annat besöka Göran och Agneta Skånberg på Harry Martinsons väg 1, i den så kallade Martinson-villan vid sjön Sillen. Där får vi veta mer om åren då Martinson bodde i Vårdinge och om Aniaras tillkomst. Fullständigt program presenteras på hemsidan i början av 2019.

Det finns goda tågförbindelser till Södertälje och därefter Gnesta. För att sedan komma till folkhögskolan tar man Buss 551 till Vårdinge-skolan. Här hittar du tidtabeller: <https://www.sormlandstrafiken.se/sv/tidtabeller-och-kartor/tidtabeller-kartor/hitta-din-tidtabell-i-pdf-format/tidtabeller-i-pdf-format>

Dessvärre kan folkhögskolan inte erbjuda någon övernattning men följande vandrarhem och hotell finns i närheten. Boka i god tid.
Håknäs vandrarhem, Järna <http://www.haknas.vandrarhem.dinstudio.se>
Ytterjärna hotell <http://www.ytterjarnahotell.se>
Trosa vandrarhem <http://trosavandrarhem.se>
Mälby säteri vid sjön Sillen <http://malbysateri.se>

Ni är alla välkomna till Vårdinge 4–5 maj 2019!

Semir Susic

Omslagsbilden

I Gustafsberg vid sjön Sillen bodde familjen Martinson under åren 1952 – 1970. Här bor nu Göran och Agneta Skånberg. Adress: Harry Martinsons väg 1, Gnesta.

Foto: Göran Skånberg

Klimatförändringarna är på allvar

Jag brukade älska sommaren. Nu är jag istället rädd för den. Jag brukade älska de där ljumma sommarkvällarna, men den här sommaren har jag för första gången i mitt liv längtat efter att frysa. För mig finns det ett före och ett efter sommaren 2018. Under året har dessutom larmrapporterna avlöst varandra och gradvis tilltagit i styrka. Det är allvar nu. Många forskare ger oss tio år att vända utvecklingen. Ändå kommer jag till jobbet efter semestern och kommer på mig själv med att instämma: ”Ja, vilken härlig sommar vi har haft.” Men efter tredje eller fjärde gången går det inte mer.

Det har inte varit en härlig sommar. Det har varit ett smakprov på vad som väntar i takt med att klimatförändringarna förvärras ytterligare. Det är förstås ingen nyhet att klimatet förändras och att vi bara driver på förändringen mer och mer. Varningarna har kommit med jämna mellanrum ända sedan jag gick på högskolan på 90-talet. Så vad är det som är annorlunda nu? I mitt fall kanske det är så enkelt att jag, till skillnad från på 90-talet, nu är förälder. I egenskap av pappa känner jag en djup sorg över att mitt barn kommer att få leva på en fientlig och oberäknelig planet. När mitt barn som vuxen börjar reflektera över klimatförändringarna, vill jag kunna säga att jag gjorde allt jag kunde för att åstadkomma förändring.

Vi är många som källsorterar, komposterar, undviker att flyga och köra bil, köper begagnat, reparerar och lagar, äter vegetariskt, klimatkompenserar och gör olika val i vardagen för att minska vår klimatpåverkan. Problemet är bara att dessa handlingar endast är symboliska. När jag skriver symboliska så menar jag inte onödiga, tvärtom, vi behöver göra allt vi kan, men för att åstadkomma verklig förändring krävs något mer. Det krävs politiskt engagemang och opinion såväl nationellt som internationellt. Det krävs kanske i vissa fall även civil olydnad. Det krävs att vi lämnar det slentrianmässiga och gör det svåra.

I dagsläget finns det alltför starka krafter som av egenintresse vill att allt ska fortsätta som vanligt. Precis som Chefone i *Aniara*. Världens ledare och företagsledare måste agera och vi måste sätta press på dem. Girighet ska inte gå före rättfärdighet. Kanske kommer det att krävas något mer handfast när insändarna inte får gehör, en klimatförbrytartribunal rentav. Vi behöver en omdaning av samhället i paritet med den som inträffade efter andra världskriget, men helst före en stor klimatkatastrof som skördar miljontals människoliv. Naturen och miljön behöver ett tydligt skydd. Det är en rättighet för framtida generationer att leva på en beboelig planet.

Första steget till förändring är insikt. Harry Martinsons texter har en förmåga att inge oss en respekt för naturen, en ödmjukhet inför människans plats i den. Det är en av mina drivkrafter i arbetet med att sprida kännedom om hans texter. Jag tror att litteraturen har förmågan att påverka och förändra och Martinsons texter innehåller alla de upp-

sättningar av idéer som vi behöver för att påbörja de förändringar som krävs. Om Harry Martinson hade levt idag, är jag övertygad om att han fortfarande hade engagerat sig för en omställning och förändring. Därför anser jag att vi som sällskap också aktivt ska arbeta för denna fråga. På vilket sätt vet jag inte riktigt men en sak är säker: Harry Martinsons blick på vår jord behövs mer än någonsin.

Semir Susic, ordförande i Harry Martinson-sällskapet

Författaren och läkaren Eva Ström tilldelades Harry Martinson-priset under sällskapets årshögtid i Jämshög den 5 maj 2018. Vi återger här det tal hon höll i samband med prisutdelningen.

Närhet och avstånd

Först vill jag tacka Harry Martinsonsällskapet och alla som varit delaktiga i det för att jag fått Harry Martinsonpriset. För mig är det någonting stort.

Harry Martinson är en poet och författare som jag burit med mig i hela mitt liv. Jag är också glad att jag denna vår har fått anledning att återläsa honom och fördjupa mig i hans geniala författarskap.

Varje år när hundlokorna slår ut tänker jag på hans diktrad: ”Jag fann ett hundlokshav vid nyttorågens strand”.

Varje juni tänker jag på hans ord om juninatten som aldrig blir av, den som mest liknar en daggig dag.

När jag en gång reste med flyg från Keflavik på Island, såg jag piloterna komma. Där kom en ung blond kvinnlig pilot som skulle föra planet över havet, från Keflavik till Kastrup. Isagel! tänkte jag. Det är Isagel, den kvinnliga piloten ur Aniara.

Jag var en gång på Sofiero, den gamle kungens sommarresidens vid Öresund. Den mycket blomsterintresserade kungen hade iordningställt ett herbarium. Och vad han hade pressat där, om inte en blommande nässla. Då såg jag hur vacker denna växt också var, och jag såg det som kungens hyllning till Harry Martinson.

Många somrar har jag tillbringat på Ivö, som inte ligger alltför långt bort från Harry Martinsonland i Jämshög, Alltidhult och Nyteboda.

Om kvällarna när jag hört kornas ensliga råmande har det varit som en rad ur *Nässlorna blomma*.

Harry Martinson är en poet som står mig nära. Närhet och avstånd vill jag kalla mitt anförande.

För några dagar sedan fick jag besöka Jämshögs Hembygdsgård, och blev visad dess författarmuseum, där jag fick se Harry Martinsons uppbyggda kolonialbutik.

Kolonialvaror var just sådant som inte var inhemskt. Sådant som kom till butiken via väldiga avstånd, skeppades över haven. I detta verk, som vi mycket väl kan kalla en konstinstallation förenas på ett magiskt vis närhet och avstånd.

Här finns närheten till den allra första miljön – familjens handelsbod i Nyteboda vid Immeln.

Allt som finns i kolonialbutiken har fraktats över haven, och här strålar alla havsresorna samman i en enda punkt, i pojken, i det som en gång som ska bli författaren Harry Martinson. Alla avstånd samlas i den närhet som är minnet och som tog fysisk form i kolonialboden.

Harry Martinson är också nära i Jämshög på andra sätt. När jag gick in på biblioteket för att fråga om Harry Martinsonrummet, som dock visade sig finnas på Olofströms bibliotek, fanns en kvinna där bland besökarna, som berättade att hon hade träffat Harry Martinson en gång på 50-talet. Det var nämligen så att alla skolbarnen i Jämshög vid ett tillfälle fick göra en skolresa upp till Stockholm. Och då träffade de Harry Martinson som visade runt dem i en tur på Naturhistoriska Riksmuseet. Sedan togs ett kort av dem allesammans, som hon fortfarande hade kvar.

När Harry Martinson fick Nobelpriset i litteratur 1974 fick han det med den vackraste motiveringen som någon Nobelpristagare har fått, nämligen ”för ett författarskap som fångar daggdroppen och speglar kosmos”. Så pekade man på den närmast ofattbara spännvidden i hans märkliga författarskap – från det som låg allra mest närliggande till det som låg vid universums gränser. Att båda dessa världar, mikrokosmos och makrokosmos, står i förbindelse med varandra och var beroende av varandra, visste Martinson. I dikten ”Minnenas tåg” beskriver han tussilagons kontakt med solen:

*Tussilagon med sin gula uppåtvända sugarfot
och solen stod motpols.*

Den gula korgblommiga tussilagon blir en fastvuxen sol som vänder sig mot den stora kosmiska solen, sugns in i den och blickar in i den, öga mot öga. Harry Martinson var poeten som kunde hitta en utsikt från en grästuva, men också kunde göra en kosmisk resa mot Lyrans stjärnbild. I diktverket *Aniara* ger han oss sin skrämmande vision om hur människorna förintar sitt eget hem, jorden. Att våga tänka dessa tankar är svindlande. Men Harry Martinson vågade göra det, och nu drygt 40 år efter hans död är Aniara mer aktuell än någonsin, när vi lever i en hotande klimatkatastrof som oåterkalleligt kan förändra jorden.

Jag var en gång i Norrköping och fick besöka dess Visualiseringscentrum där. Försedda med särskilda glasögon fick vi på en speciell biograf med hjälp av en film resa ut i rymden, bort från jorden, i en fascinerande, men också djupt ångestframkallande resa. Avstånden gick inte att föreställa sig. Att våga tänka så stort som Martinson gjorde, att verkligen öppna sig för de svindlande perspektiven är bara det en djärvhet, som är få förunnad.

Här i Blekinge känner vi närheten till Martinsons barndom, hans landskap, hans uppväxt, som blev det erfarenhetsstoff som ligger till grund för en stor del av hans dikt, och inte minst de självbiografiskt grundade *Nässlorna blomma* och *Vägen ut*, som beskriver faderns död och moderns flykt till Amerika. ”Min far är död och min mor är i Karifornien” är det ödesdigra omkvädet för pojken Martin. Harry Martinson, liksom de minderåriga av hans syskon, blir barn som försörjs av socknen och ackorderas in hos olika bondefamiljer. Sonja Erfurth har på ett beundransvärt sätt beskrivit den tragiska verklighetsbakgrunden, liksom de skillnader som finns mellan roman och liv. Kanske är det också så att den pojke som var tvungen att lära sig att läsa i människors ansikten för att förstå dem, också sedan att lärde sig att se tecken och varsel i naturen och samhället, det som ledde fram till hans civilisationskritik i Aniara, där han i en vision sett en oåterkalleligt förstörd natur och jord.

Naturen är i *Nässlorna blomma* ofta en tröst för pojken Martin i hans svåra belägenhet. I ett av fosterhemmen bor han nära en väldig ljunghed, ett hav av ljung. Så blir ljungen sedan ett återkommande motiv hos Martinson. I dikten ”Minnenas tåg” i hans genombrottsdiktsamling *Nomad* skrev han:

*Jag minnes en mun som aldrig log mot mig
Och ljungheden sjöng om denna mun,
men aldrig om mig.
Jag minnes ett brunnskar med gnisslande trä
jag vindade vatten morgon och kväll
på vindspelets tjutande hund.*

Jag har tänkt att den där munnen som inte ler mot honom, är hela den tillvaro som vänt honom ryggen, men som allra ytterst blir en bild av den mor, som Harry Martinson oupphörligt saknade, och som var en av orsakerna till hans rastlösa resor, till den världsnomad han blev, när han slutligen fann *Vägen ut* ur barndomens landskap.

Harry Martinson ville tidigt ut, ut, drömde om havet redan som barn vid insjön Immeln, hörde som halv vuxen pojke de gamla sjömännens språka om havet på ålderdomshemmet i Jämshög där han till sist fick bo innan konfirmationen, och så fort han hade blivit vuxen nog sökte han sig till sjöss. Det var en långtan efter de stora avstånden, en explosiv längtan att spränga barndomens fastlåshet i kärlekslösa och förnedrande villkor,

att se större vyer och att också få välja sina vyer. Drömmen om avstånden som börjat redan vid Immelns ocean. Men det var också längtan efter närhet, som närde denna dröm, drömmen om en hemkomst, drömmen om en mor och det hem han berövats som barn.

Jag har under våren läst om *Resor utan mål*. Det är en ungdomens, överflödets och generositetens bok som flödar av sinnliga iakttagelser, av ljud, syner, dofter. Den är märkvärdig också för att den just behåller de två perspektiven samtidigt: både närheten och avståndet. Från fartyget S/S Monica i berättelsen med samma namn ser den unge sjömannen två valar och fångar i en intim bild en valhona med sin unge:

Valhonan såg oss och kom närmare. Hon har väl erfarenhet av att så stora fartyg jaga inte efter val. Det var som om hon kom närmare för att se vårt bolagsmärke. Ungen gick tätt vid sidan om som en liten bogserare. Solen bröt fram ur molnen och lyste mitt i valens plirande modersöga, det glänste som en röd stjärna lagd på det stora huvudets ytor.

Detta öga.

Det liknande något ett grisöga, men såg klokare ut. Det andra ögat låg i skugga av huvudet.

Men detta enda öga, plirande litet och rött, det såg på oss och förde som en ny övertygande blink havets storhet in i vår hjärna och tillbedjan

Hon försvann snart i horisontlinjen, bakom de närmste sjömilens dyningar. Den yppiga feta valmodern med sitt barn.

Lägg märke till att Martinson skriver barn, istället för kalv, som är det vanligare ordet för valens avkomma. I det här avsnittet kontrasteras havets oändliga storhet, med den intima bilden av valhonan med sin unge intill sig och ger ett prov på Martinsons direkt och sinnliga iakttagelseförmåga. Men det är också en bild av ömhet, den moderliga ömhet han saknade, då hans mor också hade försvunnit bakom en horisontlinje. Det har sagts att Martinson en gång när han var i New York sände ett telegram till sin mor i Portland, Oregon, men att han aldrig fick något svar.

I samma avsnitt av *Resor utan mål*, ”S/S Monica”, berättar Harry Martinson även om ön St Kilda, en ödslig klippö som ligger sex mil utanför De yttre Hebriderna. Här säger Martinson överraskande att denna ö är hans själs ö och om han skulle göra ett ex libris, skulle han göra en bild av St Kilda på detta. Det är överraskande i denna generositetens och överflödets bok. Vi kunde tänka oss en annan bild, kanske, en vänligare, en intimare, mer leende, sommarlandskapets bild eller en bild av något av de paradisis Martinson berättar om i *Resor utan mål*. Men Martinson valde alltså den ödsliga klippön i Atlanten som en bild för sitt inre landskap.

St Kilda reser sig mörk, vitstrimmig av fågelträck ute i Västhebriderna, skriver Martinson. Nu är fågelön utrymd. Förr bodde där fåordiga människor som hade får men fåren fick ofta ögonen uthackade. Martinson sammanfattar St Kilda: miljoner fåglar, storm, köld, torvbrist, fågelflykt, nöd.

Mitt i den generösa och sinnligt och ofta berusande levande *Resor utan mål* kommer således denna överraskande bild av Martinsons inre landskap. Jag kan inte se den som annat än ett uttryck för den yttersta utsattheten, den yttersta ensamheten. *Resor utan måls* flödande generositet och underbara berättarglädje är byggd på denna grund, avtecknar sig mot denna mörka fond, hans livs tragedi.

I sista meningen i ”S/S Monica” berättat Harry Martinson mycket kortfattat, i en enda mening, om detta, sakligt, till synes nonchalant som man kan göra med det som betyder mest för en människa. Man befinner sig vid Mississippis flodmyrning, i USA:

Till detta land var det alltså som min mor rymde; och jag börjar berätta för Wallrichs lite slarvigt, såsom man gör med saker som man tänker glömma.

Om *Resor utan mål* är vägen ut, är *Kap Farväl!* vägen hem. Vägen hem också till barndomens berättelser, vägen till *Nässlorna blomma*, till den smärtsamma utsattheten. Låt oss följa den i Ljungens spår.

I begynnelsekapitlet i *Kap Farväl*, ”En grekisk tragedi”, beskriver Harry Martinson hur ett överlastat grekiskt fartyg är nära att krossas av en tropisk orkan i Mexikanska viken. Med på resan är kaptenens fränskilda hustru, som intresserar sig för den unge sjömannen, *the messman*, och ger honom inviter, som han blygt dock inte vågar besvara, fastän han dras till henne. Han beskriver hur han som uppgift har att storstäda förste maskinistens hytt. Denne har en ikon av Maria med Jesusbarnet i sin hytt – kanske den största symbolen för moderskärleken. Han möter ännu en gång den vackra kaptenshustrun, som åter ger honom en invit. Förvirrad och rodnande fortsätter han att rengöra Mariabilden, och ser då in i Mariabildens *ljungblomstersmå* elfenbensögon. Med bilden av *ljungblomstren* börjar Martinson ta kontakt med sin barndom, och också sitt trauma. Orkanens vildhet blir den ställföreträdande känslostormen i den unge sjömannen, en bild för traumat i hans barndomssår. Bilden av moderskärleken är helig för honom. Nu är han på väg att ta kontakt med sin barndom, sin ursprungliga smärta. Det är kärleken till modern, saknaden till henne som vibrerar under texten. Och som också hindrar honom att besvara kaptenshustruns inviter.

Allt detta beskriver Martinson sublimant, och genialt. Det laddar texten utan att det egentligen utsägs.

När jag var barn hade mina föräldrar *Resor utan mål* och *Kap Farväl!* i ett dubbelband från Svalans bokklubb 1953. Jag läste dessa titlar magiskt som en dikt i ett enda svep. ”*Resor utan mål. Kap Farväl!*” Först det expansiva, triumfatoriska *Resor utan mål*. Det var som en trumpetstöt, ett lass som kastades ut i världen. Sen trälade lassot hem sin fångst i *Kap farväl!*. Dess rytm var lugnare, dess riktning ledde hemåt. Det är en avskedsbok till sjömanslivet.

Det sista kapitlet i *Kap Farväl!* heter just ”Hemvägen”. Diktjaget är på väg hem, men är först en kort tid i den största metropolen av alla, Paris. Men nu börjar bilderna från barndomen göra sig gällande. Han minns när han var vallpojke, han minns fattighuset, där han var inhyst och så börjar han minnas Ljungen,

Då ser jag också Norda Gård och minns särskilt Ljungen där var gång en västlig tredagare har sopat hedarna. Stormen rycker i ljungkullringarna lika tydligt som om jag stode där under marsstjärnorna 1915.

Ljungen är jordens underbaraste och mest gripande växt säger Martinson. En ödesform i Floras rike. Ljungen är ett ”vajande myller av mikroskopiska rosor som beskratta Vintergatan med sin mängd.” Och Martinson går nära, nära Ljungen:

Lägger man sig raklång ner och ser från sidan är den som en trädkrona, låg, milavid, och den växer på tusen små stammar. Vinden kommer från alla håll, årets alla månader. Det rycker och stormar. Och hela mattan gungar som på stålträdsfjädrar.

Mikroskopiska rosor. Det såg Martinson när han gick nära. Men han talade också om att Ljungen kunde ta kontakt med Vintergatan och till och med skratta åt den.

Ett munspel i handen eller en bukett ljung föra mig till Norda.

Martinson är på väg till sin barndom med hjälp av Ljungen. Han är på väg till mästerverket *Nässlorna blomma*.

I slutsidorna av fortsättningsboken *Vägen ut* skriver Martinson själv om Närhet och Avstånd, och om sambandet dem emellan: ”Han längtar efter närhet, därför måste han avslöja alla avstånd. Avstånden få inte finnas. Avstånden är hans fiendevägg. Och så en dag slår han sig igenom nästan hänsynslöst och står äntligen vid *Havet*.”

Resor utan mål och *Kap Farväl!* är också en euforisk kärleksförklaring till jorden, om än byggd på en tragisk grund. Det var i denna djupt erfarna kärlek till denna jord, detta enda jordklot som Martinson skrev sitt geniala storverk *Aniara*. I hans verk hänger allt ihop. Närheten med avståndet. Valen och valhonans kärlek till sitt barn med den stora oceanen.

Jag vill sluta mitt tackanförande med att läsa en dikt som anknyter till uppbrott och som heter ”De yttre Hebriderna”. Där finns också en *ljungblomma*. Kanske är det – utan att jag visste om det då – en hälsning från Harry Martinson.

DE YTTRE HEBRIDERNA

*Om det är så att du längtar till De yttre Hebriderna
eller någon annanstans
där man har havet framför sig men Europa i ryggen
och där öarna bara är en tunn himna av regn
om det är så att du längtar till dessa öar,
eller några andra av liknande obetydelse*

*om det är så att du har tröttnat på att författa
uppslagsböcker
och att läsa dem från A – Ö
om du har inhämtat den kunskap som går att få
om Jarrahskogarna och om druiderna
från Tantalus till Tatra*

*om det är så att azaleorna vissnar
att deras svullna skära blommor redan torkat och fallit av
och att ingenting är kvar av deras hårdighet, deras
släktskap med Ericaceae, den täckande ljungen,
drivhusblomma, drivhusblomma...*

*om det är så att du känner uppbrottet i dig
som en spricka eller en tanke
om det är så att du längtar efter att förändras medan
du reser
som den omogna frukten förändras när den reser,
i lastrummen, över haven, under det Södra Korset,
en skeppshud från vattnet*

*om det är så och inte på något annat sätt,
om det är så
då har du redan släckt lamporna i huset
och är på väg.*

Men jag vill inte sluta med denna dikt av mig själv. Jag vill därför sluta med att återvända till Harry Martinson och citera delar av fortsättningen på hans dikt *Ur minnenas tåg*, som oförlömligt kopplar samman avstånd och närhet, kosmos och ljungplanta, sol och tussilago, minnet och nuet.

UR MINNENAS TÅG.

I
[...]

*Och gräset omkring vart besusat av vind,
med brutna axlar hängde en grind;
ett gångjärns rostiga öga såg spräckt in
i enarnas lund.*

*Separatorn sjöng, barbenta pigor drog;
långt, långt bort låg världen bak kulisser av tandad skog.
Ofta vid separatorns ljud brummade pigor en psalm
om rosen på Jolantas barm, om mördaren Gyllenpalm.*

*Långt, långt borta låg världens öar,
glödande aftonsjöar
lyste i solnedgången -
Myggbetten rev jag blodiga,
slog korna med spön
ty aldrig log mot mig de röda läppar.*

II
[...]

*Vi gingo ut en dag just denna vår:
Tussilagon med sin gula uppåtvända sugarfot
och solen stodo motpols.
Och sälgens små tassar lade sitt
brinnande dun i ett vindsus.*

[...]

(Nomad, 1931)

Eva Ström

Stöd Harry Martinson-fonden!

Stöd gärna sällskapets fond till Harry Martinsons minne. Använd den när du t ex ska skicka minnesgåvor eller göra uppvaktningar i olika sammanhang. Det kan ju också vara så att du någon gång har en slant över och vill bidra till vår verksamhet.

Fonden förvaltas av styrelsen som anslår medel ur den till stöd för olika projekt.
Pengar sätts in på HM-fondens bankgiro 5118-0024.

Tack för din gåva!

När hackspettens ”vinterspik” träffade fel

Foto: Ian Preston (CC)

På sid 41 i *Ur de tusen dikternas bok* (1986) kan man läsa de här versraderna:

*Fåglar som drar långvägs gästar lunden.
De församlar sig och vandrar fram
under valven där en hackspett driver
in en vinterspik i trädets stam.*

2018 års hackspettar nöjer sig inte bara med trädstammar. På Värmdö utanför Stockholm har bredbandskunder blivit drabbade av hackspettar som ger sig på de luftburna fiberledningarna. Vi läser om detta i *Nacka Värmdö Posten*, där man anser att hackspettarna hör ett surrande ljud från ledningarna och tror att det är maskar och insekter som gömmer sig därinne.

– Jag och teknikerna har sett hur hackspettarna nästan omgående, under pågående reparation, hackar sönder den tjocka fiberdukten för att slita upp de små sugrören med fibern i, säger bredbandskunden Mikael Aksamit till tidningen.

Vad skulle Harry Martinson ha sagt om dessa fåglar som ger sig på vår tekniska infrastruktur?

Den 15 maj 2018 avled Sonja Glimstedt Hall, Linköping, i en ålder av 95 år. Sonja var en engagerad medlem i Harry Martinson-sällskapet och medverkade med flera uppskattade artiklar i Doris. Donald Fransson minns här sin goda brevvän Sonja. Efter Donalds minnesord publicerar vi en samling tänkvärda Martinsoncitater som Sonja skickade in till Doris en tid innan hon avled.

Min kära brevvän Sonja till minne

Harry Martinson-sällskapet har givit mig något av det värdefullaste som finns: vänner, och Sonja Glimstedt Hall var en av dem. En tid var hon med i Sällskapets styrelse där hennes kärlek till liv, dikt och konst spred sitt ljus av idéer och initiativ. 2004 skapade hon tillsammans med Peter Pehrzander *Harry Martinson 100 år – Jubileumsalmanacka*, där Sonja gjorde dikturval som Pehrzander ackompanjerade med underbara foton. Sonja var lärare i grunden och pedagogiken lyste starkt i hennes rika engagemang.

1995 gav hon ut den mycket vackra boken Tankeäventyr om djur och växt – Poesivandring med Harry Martinson, en pedagogisk skriftserie från kommittén ”Martinson i skolan” inom Harry Martinson-sällskapet. Dessförinnan (1991) hade Sonja publicerat *Aniara – Studiehandledning för gymnasier, folkhögskolor m fl*, som bl a innehåller en utförlig ordlista över alla de svåra orden i Martinsons rymdepos.

Sonja tyckte precis som jag om att skriva gammaldags handskrivna brev och hon intresserade sig även för grafologi – och förstås kalligrafi. Hennes engagemang i kyrka och religion var också djupt och varmt, och hon deltog i en grupp kvinnor som så härligt kallade sig ”FRIPRATARNA”. De möttes regelbundet för att till exempel samtala om teologi och filosofi. Ibland slår mig tanken, att en sådan fripratargrupp vore ett underbart ljus där kvinnor och fria ord förtrycks. Ja, min brevväxling med den visa och rara Sonja berikade min själ – och hon var för visso en syster i anden.

De sista åren kämpade Sonja med sin sjukdom, men hennes barn- och barnbarn gladdade hennes liv och bar upp hennes humanism. Glad och tacksam är jag för att jag en tid per brev fått samtala med Sonja. Nu lyser blommorna i hennes trädgård vid Gäddvägen i Linköping och vad passar bättre än att avsluta med en Martinsondikt som Sonja har med i den vackra almanackan.

JUNINATTEN

Nu går solen knappast ner,
bländar bara av sitt sken.
Skymningsbård blir gryningstimme
varken tidig eller sen.

Insjön håller kvällens ljus
glidande på vattenspegeln
eller vacklande på vågor
som långt innan de har mörknat
spegla morgonsolens lågor.

Juni natt blir aldrig av,
liknar mest en daggig dag.
Slöjligt lyfter sig dess skymning
och bärs bort av ljusa hav.
(Cikada, 1953)

Donald Fransson

Allvarliga och aktuella ord för vår tid av Harry Martinson

Dessa ord är hämtade ur *Verklighet till döds* (1940) och gäller kampen mellan humanism och förvuxen teknologi. Sidhänvisningarna gäller Carlssons Bokförlags utgåva 1990.

Sonja Glimstedt Hall

Vad som borde ha varit en modifierad och måttlig civilisations önskegräns passerades någon gång under slutet av artonhundratalet. Därefter blev civilisationen hektisk och började rusa, började skena. (s. 30)

Det är bättre att lida och dö på någorlunda igenkännliga sätt än att tröskas ihjäl av den oöverblickbara virvelidiotien hos en samvetslös skenande civilisation. (s. 34)

Den sanna människan fanns bara i den fattiga enkelheten. (s. 61)

På en tid av knappa tjugo år hade kung Bensin ryckt an. Bilen och sporten hade förstört människorna. Filmen hade suddat ut deras iakttagande egenart och fördummat dem. (s. 61)

Den nationella kulturen höll på att dödas av civilisationen, som hade upptagits i den och nu smög sig på inifrån ur alla vrår och strypte och strypte. (s. 70)

Sinne för fri ungefärlighet är det högsta mänskliga. (s. 74)

Mänskan har antingen vi vill erkänna det eller inte en ständigt medsmygande känsla av absurditeter i civilisationens ständigt stegrade takt. (s. 89)

I en demokratisk stat blir jag åtminstone inte arkebuserad för mina brister som människa. (s. 101)

Mänskligheten lever över sina moraliska tillgångar. Den bemästrar inte sin skenande civilisation, den lever på ändlösa krediter. (s. 141)

Civilisationen har spelat hasard mot Naturen, men en gång skall Naturen vägra i vändningen, då är spekulationen i tankelättja och låg Natur slut. (s. 141)

All dikt var motstånd mot verkligheten själv, motstånd mot själva principen. Verkligheten var det största nödvändiga onda som fanns. (s. 167)

Vilken är då vår fiende? Jo, civilisationen i sin urartning. (s. 176)

I övrigt står vår fiende att söka överallt där maskincivilisationen hetsar livet, kramar livet, mekaniserar livet. (s. 177)

Och hela detta civilisationens hasardsinne närdes av egna överdrivna föreställningar om sin framtid. (s. 214)

Den som inte har någon hel själ fotad i varats riktninglösa gåta, den ersätter alltid denna brist med överdrivna förhoppningar om en framtid utan like och hetsar sig själv och andra hasardiskt i riktning mot den. (s. 214)

Kerstin Ekman, hagen och världen omkring

Finns det i vår svenska landskapsmosaik något mera svenskt än den traditionella hagen med doft av betande hästar? Den artrika, hävdade ängen, slätterängen, blomsterparken (Atterbom), av vilken det inte återstår mycket idag i vårt land, har symfoniskt prisats för sin skönhet. Hagen, den banalare betesmarken, hör däremot till visans enklare harmonier. Men ängen och hagen har tvivelsutan kompletterande kvaliteter (jfr K.A. Gustavsson, *Ängen och hagen*, 1976).

Kerstin Ekmans hage, Gubbas hage, som hon och hennes man har ägt i tjugo år, ligger i Häverö socken i Roslagen. Utifrån årets gång i denna hage och utifrån vardagssysslorna där på gården ser Kerstin Ekman ut över naturen och människorna i samtida och historiska perspektiv, med hjälp av exempelvis antika och fornnordiska texter. Hennes beläsenhet är imponerande. Auktoriteterna är många och ofta återkommande, bland dem Henry David Thoreau och hans *Skogsliv vid Walden* (1854) och Harry Martinson – ”men har vi haft någon annan poet – naturalist än Harry Martinson?”

Raden av engelska poeter för oss tillbaka till 1300-talsskalden Geoffrey Chaucer, som även presenteras med en bild.

Liksom Thoreau är Kerstin Ekman en vandrare med öppna ögon särskilt för örterna, inklusive gräsen. Hennes nyfikenhet och upptäckarglädje smittar av sig. Till hennes favoriter hör den lilla orkidén knärot, idag rödlistad. Men mot örnbräken, den stora ormbunken, för hon en ständig kamp.

Boken genljuder också av fågelsång och skall från Ekmans älskade hundar. Hon värnar om djurens integritet och fördömer somliga naturentusiasternas smygande närgångenhet.

Kerstin Ekmans språkmedvetande är ju stort och växtnamnen, nödvändiga för att vi inte ska gå vilse i mångfalden, engagerar henne. ”Hund” i växtnamn är ofta nedsättande och hon tycker inte att det passar för det vackra hundkäxet (eller hundlokan) med sitt ”knypplade spetsverk”. Men ”hund” syftar här på de om hösten hårda stjälkarna (”käs”). De folkliga namnen speglar människans förhållande till växterna. Växternas skönhet möter vi sällan i de gamla namnen.

Ekman intresserar sig också för de vetenskapliga namnsystemen och för botanikämnetns historia. Hon beklagar att det tog så lång tid innan kvinnor i Sverige ägnade sig åt akademiska botanikstudier. Redan 1898 fick dock vårt land sin första kvinnliga doktor i botanik i Uppsala (Astrid Cleve). Men det skulle dröja länge innan hon fick några efterföljare.

”Från blåsippona fram till renfanan är det bara ett andfått sommar-

språng”, skriver Kerstin Ekman. Men så mycket detta andetag rymmer!

Boken är rikt illustrerad. Många av bilderna bär författarens signatur.

Liksom alla vi andra, rekommenderas de vilsegångna akademiledamöterna uppfriskande och vederkvickande vandringar längs Kerstin Ekmans örtrika stigar.

Mats Rydén

Kerstin Ekman, *Gubbas hage*, Albert Bonniers förlag 2018

Harry Martinson på hemmaplan

Vi sitter på guld

”Vi sitter på guld”, säger Olofströms kulturchef Joanna Holden och bibliotekschef Anders Nylander. Med Region Blekinge som projektägare och projektmedel från Kulturrådet har i dagarna ett nytt litterärt projekt startat. Projektet planeras för tre år framöver. Harry Martinsons författarskap och hembygd är navet som ska levandegöra och utveckla litteraturupplevelser och litteraturskapandet i Blekinge. En projektledare, Pia Redin, är anställd sedan ett par veckor tillbaka och ska en till två dagar i veckan arbeta från Olofström, som är regionens knutpunkt för litteraturutveckling i länet. I projektet ska det litterära kulturarvet som finns i bygden tillvaratas och även utmana den unga generationen till att arbeta med litteraturen på nya och kreativa sätt samtidigt som man aktiverar och tar tillvara alla åldrar i det litterära skapandet. Man ser gärna en samverkan och utveckling mellan intresset för kulturarvet och litteratur som konstform. Förhoppningar finns att det inom tre år ska finnas förutsättningar att anställa en person som arbetar med litteraturutveckling på heltid i regionen, att det finns många unga som arbetar med att fördjupa och vidareutveckla det litterära arvet. Naturligtvis har man i kommunen också förhoppningar om att detta arbete ska ge nationell och kanske även internationell uppmärksamhet och uppskattning. Harry Martinsons arv ska leva vidare och utvecklas.

Som anställd projektledare på deltid började Pia Redin sin anställning den 1 oktober 2018. Att nå de unga med litterära upplevelser och att stimulera alla åldrar att kunna arbeta och kanske försörja sig på litterärt skapande är övergripande målsättningar. Johnny Karlsson och Elisabeth Jonsson från Harry Martinson-sällskapet och Gustaf Fredriksson och Birger Johnson från Salje-sällskapet träffade Pia Redin på Författarmuseet i början av oktober. Vi hade ett ömsesidigt informationsmöte. Pia berättade om sina erfarenheter som gymnasielärare och om hur hon har fått tänka om för att kunna få elever att intressera sig för litteratur på ett positivt sätt. Vi informerade om vad vi som representanter för två olika sällskap har för erfarenheter av arbetet med unga. Vi var överens om att det finns många

författade meningar om vad barn och unga tänker om litteratur och om de olika utmaningarna som projektet har att möta när det gäller att engagera unga i det litterära arbetet. Pia har tre månader på sig att sondera och bedöma utgångsläget på olika områden och för att sedan arbeta vidare med det litterära utvecklingsarbetet.

Olofström – ansvar för litteraturutveckling i Region Blekinge

Det är väl känt bland sällskapets medlemmar att hemmaplan för Harry Martinson är Olofströms kommun. Här i kommunen finns de gårdar, de hem som Harry Martinson vistades i som barn och i tidig ungdom på gott och på ont. Här finns den vackra naturen och de människor som inspirerat och påverkat honom till det författarskap som 1974 gav honom Nobelpriset i litteratur.

Inte bara Harry Martinson har sina rötter i Olofströmsbygden. Sven Edvin Salje, Pehr Thomasson och Axel de la Nietzsche är välkända namn. Alla har de en anknytning till Olofström. Det litterära kulturarvet har genom åren vuxit sig starkare och är idag en viktig del av Olofströmstraktens identitet. Det är inte en slump att Olofström har fått ansvar för arbetet med litteraturutvecklingen i Blekinge. Förutsättningarna finns och arbetet har påbörjats för många år sedan. Martinsons ande har svävat och ska fortsätta att sväva över litteraturen och dess utveckling i Olofström och hela Blekinge.

Författarmuseum. Harry Martinson har i sin roll som författare och kulturpersonlighet inspirerat och påverkat Olofströms kommun och dess kulturliv under lång tid. Under tidigt 70-tal hjälpte han till att arrangera sina samlingar av olika etiketter (fattigmans konst) till en intressant och

imponerande utställning på Jämshögs hembygdsgård nu även kallad Författarmuseet. Här finns också många av de modellskepp som han beställde av Karl Albin Strömberg i Karlshamn. Samlingarna vårdas väl och med stort intresse och kunskap av Bengt och Ing-Marie Bejmar och besöks varje år av runt 5000 personer.

Harry Martinson-sällskapet bildades 1984, en viktig kulturell satsning och av stor betydelse för bruksorten Olofström. Sällskapets säte var då och är alltjämt i Olofströms kommun och på Jämshögs folkhögskola. Här anordnas vartannat år sällskapets årsmöte, majdagarna, ofta i rikt blommande vårväder.

Vartannat år firar alltså sällskapet sin årshögtid i Jämshög. Då delas Harry Martinson-priset ut. Priset är på 83 950 kr och juryn består av Olofströms kommuns kommunalråd, kulturnämndens ordförande samt två representanter för Harry Martinson-sällskapet. Priset har delats ut sedan 2008 och Olofströms kommun står för hela prissumman. Den förste pristagaren, 2008, var diplomaten Jan Eliasson. I år fick poeten Eva Ström priset.

Födelsehemmet i Nyteboda är idag inte tillgängligt för allmänheten. Det är ett privat hem och ägs av familjen Svensson. På andra sidan vägen, vid Immelns strand, ligger Sjöboden. Den är däremot tillgänglig för olika aktiviteter, mycket gärna i Harry Martinsons anda. I samband med kulturveckan Näselfrossa finns här möjligheter att genomföra program. Eva Svensson, som avled 2017, var mycket intresserad av Harry Martinsons mamma Betty och hennes tid i Amerika. Eva efterlämnade arkiverade dokument om detta. Dessa finns nu i sällskapets förvar. Här finns mycket att upptäcka och forska vidare om.

Nebbeboda skola och vistelsestipendiater. Harry Martinson gick i Nebbeboda folkskola under åren 1913 -14 och kom då i kontakt med skolläraren Staaf. Skolan ägs av Nebbeboda Intresseförening. I början 2000-talet ville dåvarande förening sälja skolan och lägga ner verksamheten. Harry Martinson-sällskapet uppvaktade då Olofströms kommun för att kunna bevara skolan i Harry Martinsons anda. Föreningen ombildades och nya stadgar skrevs som tydligt visar att arbetet framöver ska förutom anknytning till bygden ha anknytning till Harry Martinsons författarskap. Sedan 2010 har skolan tagit emot 6-8 vistelsestipendiater varje år. En jury bestående av representanter för Harry Martinson-sällskapet, Salje-sällskapet och Olofströms kommun utser stipendiaterna. Olofströms kommun står för hyreskostnaderna.

Arkivering av dokument. Ingvar Holm, Harry Martinson-sällskapets första ordförande, efterlämnade mycket forskningsmaterial vid sin bortgång 2017. Tack vare Johnny Karlssons personliga engagemang och rådiga

insats finns materialet nu på Lunds universitetsbibliotek, handskriftsavdelningen, en guldgruva för den nyfikne forskaren.

Författarbygd och Näselfrossa. Med start inför Harry Martinsons 100-års jubileum 2004 har Olofströms kommun tillsammans med ideella föreningar arbetat med att lyfta fram författarna i Olofströmsbygden. Projektet Författarbygd tog fram skyltar, broschyrer och konstverk som berättade för allmänheten om framförallt Harry Martinsons och Sven Edvin Saljes författarskap och liv i bygden. Något år senare utvecklades samverkan mellan de litterära sällskapen och andra kulturföreningar och kulturföretag i kommunen till att genomföra kulturveckan Näselfrossa. Harry Martinson- och Salje-sällskapet var initiativtagare till projektet som nu mer än 10 år senare fortsätter med över 6 000 besökare per år och med ca 120 arrangemang under veckan. Kulturveckan finansieras till stor del av Olofströms kommun och bidrag från Karlshamns Sparbank. De ideella krafterna är många i detta arbete.

Litterär utveckling – ett intresse för Harry Martinson-Sällskapet? Olofströmsbygden är en ”litterär mylla” i ett gynnsamt litterärt landskap, Blekinge. Som medlem i Harry Martinson-sällskapet ser jag många positiva anledningar till att aktivt arbeta för en samverkan med det nya litterära projektet i Blekinge. Inom sällskapet finns stor kunskap om Harry Martinsons författarskap, en stor del av medlemmarna kan stödja och vägleda när det gäller det litterära samtalet, att förvalta och förnya det skrivna ordet som konstform. Inom sällskapet finns det säkert också lärare och annan pedagogisk kompetens som kan bidra med tankar och idéer hur man når bättre medvetenhet och intresse för det skrivna ordet och det litterära samtalet hos våra unga. Låt det guld som representerar Harry Martinsons författarskap inte bara sväva över projektet, utan även regna ner i myllan.

Olofström 2018-10-20

Elisabeth Jonsson, sekreterare i Harry Martinson-sällskapet

Citatet

”Harry Martinson var inte bara civilisationskritiker utan också ekoxens och grästuvans diktare. Han iakttog livet i bladluskolonierna och skrev om spindelnätens trådsol och daggssilver, om tordyveln som kryper i blåbärsriset och humlans mumlande bland rödklövern som om varje detalj betydde något alldeles särskilt, berättade något om själva livets mirakel.

Kanske var det också därför han insåg hur skör livets väv är, vilka konsekvenser vår så kallade utveckling kan få för allt och alla som lever på jorden.”

(Tomas Bannerhed i Sveriges Natur 1, 2018)

Journalisten Dan Sjögren hade den 14 september 2018 en helsidesartikel i Göteborgs-Posten om Harry Martinsons Väg, som går längs Göta Älv med början vid Älvsborgsbron. Den är en cykelled, så vandraren störs inte av några bilar. ”Det [...] skulle Harry ha gillat”, skriver Sjögren, som nu har återvänt till Harry Martinsons Väg och hittat konstverket Nuclear Disarmament i närheten.

Fredsskulptur vid Harry Martinsons väg

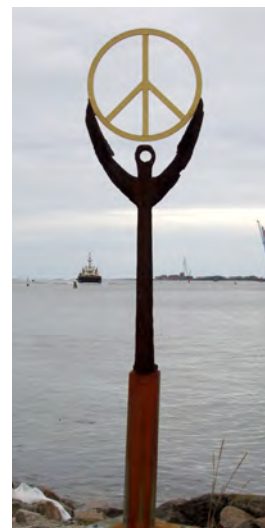
Harry Martinson nämner faktiskt inget om de kärnvapen som hänger över oss i sitt fenomenala förord till Aniara. Men redan i eposets första sång får vi veta att jorden är ”strålningssmittad” och i den tjugosjätte spränger fototurben Dorisburg, Doris dör och också ”det susande Karelen” förgås.

Aniara kan man förstås alltid läsa men det finns denna gång ett mer handfast skäl till att jag letar efter spår av kärnvapenkatastrofen i eposet. Sedan jag skrev om Harry Martinsons Väg i Göteborg (GP, 14/9-2018) har Bertil Gustafssons konstverk *Nuclear Disarmament* placerats i grannskapet. Hans fredsskulptur är rest i närheten av den berömda knallröda stenen, strax väster om konsthallen Röda Sten och därmed är förstås en sammankoppling med Aniara och Martinson given.

Jag tyckte i GP-reportaget att det var välfunnet att döpa just denna kilometerlånga sträcka till Harry Martinsons Väg. Närheten till havet, skeppen som kom och gick, hamnarna, den nästan lantliga idyllen och den frid, ja förmildring som frånvaron av bilar skänker åt vägen stämmer utmärkt med poetens erfarenheter och värderingar.

Skulpturen har placerats ett fyrtiotal meter från Harry Martinsons Väg, nära Röda Sten, ser vi nu. Konstnären ville vid invigningen av fredsskulpturen att Norden skulle bli en kärnvapenfri zon, ett krav som ju stämmer väl med budskapet i Aniara.

Konst har ingen gatuadress. Annars hade man väl fått ange att fredsskulpturen står på Harry Martinsons Väg 1. Den står för övrigt på en sjötomt med fästningen, hamninloppet och stora och små båtar inom synhåll.

Text och foto: Dan Sjögren

Fotnot: Konstnären Bertil Gustafsson presenterar sitt verk utförligt på nätet, www.fredsam.weebky.com

Aniara får svensk premiär på Göteborgs Filmfestival 2019

Vi berättade i förra numret av *Doris* att den nya spelfilmen *Aniara* med Pella Kågerman och Hugo Lilja som regissörer skulle ha premiär hösten 2018. Detta skedde också, men inte i Sverige. Världspremiären ägde rum i september under filmfestivalen i kanadensiska Toronto.

• Nu är det i alla fall bestämt: *Aniara* får sin skandinaviska premiär den 1 februari 2019 på filmfestivalen i Göteborg, och visas sedan över hela landet i februari samma år. I Göteborg deltar filmen i Nordic Competition, där Nordens främsta filmskapare tävlar om världens största filmpris.

I sitt arbete med *Aniara* tog Hugo Lilja och Pella Kågerman hjälp av tre arkitekter och en civilingenjör i bioteknik. Detta berättar Anton Andersson i tidningen *Arkitekten* den 23 oktober 2018. Andersson fortsätter: ”Efter att gruppen ägnat ett drygt år till att konstruera en värld åt berättelsen började de titta specifikt på de miljöer som filmen skulle utspelas i, samt en av filmens huvudpersoner: rymdskeppet *Aniara*.”

En av arkitekterna, Rutger Sjögrim, avslöjar att regissörerna tänkte sig *Aniara* ”som en sorts Finlandsfärja i rymden”.

”Utifrån det började vi tillsammans med dem titta på specifika miljöer som vi kunde hitta i Stockholmstrakten och hur de visuellt kunde skarvas samman. Allt eftersom arbetet fortgick växte bilden av en oändlig, luftkonditionerad interiör, klädd i träfanér, billigt läder och kanske någon heltäckningsmatta fram”, säger Sjögrim.

Bokmässan i Göteborg 2018

Temat för årets bokmessa var Bildning. Den som representerar det bäst är väl Harry Martinson. Harry Martinson-sällskapet fanns på sin vanliga plats bredvid Salje-sällskapet. Årets monter var ett par kvadratmeter mindre, men utrymmet kändes tillräckligt och placeringen var utmärkt. Vår skylt syntes lång väg. Det gjorde också de två *Aniara*-affischerna som vi hade fått av regissörerna, Hugo Lilja och Pella Kågerman, och affischerna lockade många till vår monter.

Det händer alltid intressanta möten med besökare och det var många fina samtal om Martinson under mässdagarna. En färgstark kvinna kom fram till vår monter sent på fredagskvällen och hon föll på knä och utropade Martinson! Hon heter Yolanda Aurora Bohm Ramirez. Hon är en stor beundrare av Martinson och hon visade mig sin diktsamling med titeln *Ikon*, som jag givetvis köpte, och på baksidan stod det i förgyllda versaler: Fyll mina sprickor med guld. Hon markerade i boken vilka av dikterna som var direkt inspirerade av *Aniara*. Då *Aniara* var hennes absoluta favorit samlade hon på olika utgåvor av verket och i vår monter hon hittade ett par som hon inte hade. Hon beundrade filmaffischen och jag kunde inte låta bli att ge henne en av dem vi fått. Lycklig gick hon vidare med den ihoprullade filmaffischen och sina två nyförvärvade exemplar av *Aniara*. Hon fyllde mina sprickor med glädje och energi.

Vi fick nio nya medlemmar i sällskapet och vi sålde ett 80-tal böcker. Tyvärr hade vi inte så många exemplar av *Aniara* men de såldes snabbt slut. Martinsons naturessäer sålde vi till mässpris och flera passade på att köpa dem.

Harry- Martinson-sällskapets bidrag på De litterära sällskapens scen var på torsdagen Dick Claessons och Paulina Helgesons framträdande *Orden prövas – okända texter från Harry Martinsons tidigare år lyfts fram*. Texter som vi kan få tillgång till via internet genom Litteraturbanken.

På fredagen var det Björn Larssons tur att prata *Om rädsla, helskägg och världsnomaden Harry Martinson*. Björn Larsson drog en parallell från Martinsons luffartillvaro då han höll sig undan för att han inte ville skrämman människor han mötte på vägen till dagens möten med främlingar som hos en del inger rädsla. Att vara rädd för någon är nästan som en förolämpning mot en människa som absolut inte vill någon något ont. Den tredje var Rune Liljenrud som föreläste om *Tio jubilerande Harry Martinson-verk* på lördagen, och det var en intressant tillbakablick. En lyckad bokmessa 2018 var vi som deltog överens om.

Irmeli Romo

Noterat

- **Vi har fått ett långt och intressant brev** från vår mångåriga medlem **Agne Lindberg** i Klippan som berättar om det tillfälle då hans mormor Amanda Persson på Råvatorpet fick lyssna till Harry Martinson på Örkeneds Hembygdsgård i Lönsboda. Amanda var mycket god vän med Harrys mor Betty. De skrev också brev till varandra när Betty flyttat till USA. Vi hoppas kunna publicera Agnes fina berättelse i nästa nummer av *Doris*.
- **I Doris Nr 26 (2014) medverkade haikudiktaren Eva Ermenz**. Där presenterades också hennes diktsamling *Fjärilsöga* (2013). Med stöd av Sveriges Författarfond har Eva skrivit en ny bok, *MIDORI, japanska bilder* (2016). Här skildras ”17 dagar i den uppåtgående solens rike”. *MIDORI* är en poetisk reseberättelse men också en s.k. haibun med insprängda haikudikter. Boken, som är illustrerad av Sara Lundstedt, kan beställas från förlaget Fri Press, www.fripress.se.
- **Pensionerade språkprofessorn Mats Rydén**, Uppsala, medarbetar regelbundet i *Doris* med artiklar om växtriket och vår flora (se även sid. 16 i detta nummer). I år har han gett ut den lilla boken *Atersken, Dikter och anteckningar*. Förutom dikter med anknytning till bl.a. existens och natur finns där också poetiska minnesbilder från Rydéns hemsöcken Åsbo i Östergötland. Som den här: ”Jag växte upp vid åars möte/vid Dalens fullbordan/Med landsvägen intill som/löparbana/I hägnet av hagens alla/Glädjebloomster”. Ett avsnitt i bokens ”tankespån” kallar Rydén ”Anteckningar”, där vi hittar dessa tankar om språket: ”Språket är människans viktigaste erövring” – ”Språk är möjligheter, oändligheter”.

Årshögtid i strålande solsken

Harry Martinson-sällskapets årsmöte och högtidsdagar 2018 genomfördes den 5-6 maj i ett vårsoligt Jämshög. Ordförande Semir Susic hälsade de ca 100 deltagarna välkomna till Jämshögs folkhögskola och läste inledningsvis *Ängens sång* (ur *Gräsen i Thule*). Därefter vidtog årsmötesförhandlingarna med Disa Lundgren som mötesordförande och Elisabeth Jonsson som sekreterare. Valberedningens ordförande Ulf Redmo presenterade styrelsens sammansättning för kommande år och välkomnade särskilt den nye suppleanten Jonas Gren, författare som bl.a. vunnit pris i sällskapets skrivartävling ”I dialog med Harry Martinson”.

Efter årsmötet fick deltagarna njuta av vacker sång till fina melodier och arrangemang. Det var Karlshamns ABF-kör som sjöng Mats Frimodigs tonsättningar av Harry Martinsons ”Sommarpsalm” (ur *Dikter om ljus och mörker*) och ”Yrsnön dansar...” (ur *Vagnen*). Musiken hade arrangerats av Nils Wallnäs.

Årets Harry Martinson-pris tilldelades i år författaren Eva Ström, författare och litteraturkritiker. Motiveringen lyder: *Harry Martinson-priset för år 2018 tilldelas författaren Eva Ström för ett författarskap som visar på sambandet mellan naturvetenskap och humaniora, bildning och nyfikenhet. En insiktsfull oro över tillståndet i världen ställs mot en intensiv livskänsla med grund i noggrann iakttagelse och skildring av naturen. Det är lätt att känna igen hur Eva Ström och Harry Martinson har stor gemenskap beträffande teman och idéer i ett mångsidigt författarskap. Eva Ström har också i recensioner och artiklar visat på djup insikt och frändskap med Harry Martinsons tankevärld i naturens stora rymd.*

Eva Ström höll ett innerligt och mycket uppskattat tacktal på temat Närhet och avstånd. Talet tog sin början i HM:s uppbyggda kolonialvarubod på Författarmuséet och Eva visade sedan med många exempel ur HM:s texter och levnadshistoria och hur närhet och avstånd präglar både hans författarskap och liv. Hon berättade på ett gripande sätt om sina möten med Martinsons texter. (Talet finns att läsa på sid. 4 – 11 i detta nummer av *Doris*)

Efter stärkande förmiddagskaffe fick deltagarna lyssna till Rune Liljenruds inspirerande föredrag om ett antal Martinson-verk som jubilerar 2018: *Kap Farväl!* (85 år), *Midsommardalen* (80), *Nomad* (75), *Vägen till Klockrike* (70), *Cikada* (65), *Gräsen i Thule* (60), *Utsikt från en* (55), *Tuvor* (45), *Längs ekots stigar* (urval efterlämnade dikter) (40), *Bollesagor* (ur det efterlämnade materialet till *Vägen till Klockrike*) (35).

Lördagseftermiddagen inleddes med en spännande föreläsning av författaren Johannes Anyuru (Aniarapriset 2017). Anyuru talade om sitt författarskap med utgångspunkt i sin Augustpris-belönade roman *De kommer att drunkna i sina mödrars tårar* och berörde därvid bl.a. hur han inspirerats av *Aniara*.

Innan lördagens program var slut fick deltagarna även höra Johnny Karlsson berätta om vänskapen mellan Harry Martinson och båtbyggaren Karl Albin Strömberg. På kvällen samlades deltagarna till högtidsmiddag i folkhögskolans matsal.

I Ubbaboda skola började Harry Martinson i småskolans första klass i augusti 1911.

Söndagens utflykt gick till skolor som Harry Martinson gått i – Ubbaboda, Nebbeboda, Alltidhult och Jämshög. Färden gick också till Gylsboda, där HM bodde från 5 till 7 års ålder. Besöket inleddes i sliperiet där en förening håller på att bygga upp ett kulturcenter med hjälp av EU-stöd. Sällskapet hade förmånen att få förhandstitta på den utställning av Eva Martinson, som skulle ha vernissage i samband med invigningen av kulturcentret veckan därpå. Eva visade sina tavlor och läste också dikten "Havsvinden" (*Ur Natur*, 1934):

*Över ändlösa oceaner framgungar havsvinden –
breder ut sina vingar i natten och dagen,
höjer och sänker sig
över de eviga havens ödsliga gungande golv.
Det nalkas morgonen
eller det nalkas aftonen
och havsvinden känner i sitt ansikte – landvinden.*

*Klockbojarna tona morgon och aftonsånger,
en kolångares rök
eller en fenicisk beckelds rök dunstar vid horisonterna,
ensam manet gungar med blålysande rötter tidlös omkring.
Det nalkas afton eller morgon.*

Eva Martinson framför en av sina tavlor i utställningslokalen i Gylsboda.

I Gylsboda gavs även möjlighet att besöka "Gula Faran", huset där HM under en tid bodde tillsammans med sina syskon och moster Hilda. Konstnärinnan Mette Aare visade runt. Några av deltagarna vandrade genom den vårskira skogen till det magnifika stenbrottet, där vacker svart diabas brutits sedan början av 1900-talet.

Majdagarna i Jämshög var fullmatade och visade återigen på hur många olika vägar det finns att utforska

utifrån Harry Martinsons författarskap – inom konst, litteratur, vetenskap och historia. Mer att läsa och fler bilder finns på bloggen Harry Martinson i tiden, <http://harrymartinsonitiden.blogspot.com>.

Stort tack till arrangörerna i Jämshög.
Carina Olsson

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Åke Widfeldt, Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo

E-post: ake.widfeldt@telia.com Tel. 0325-707 32

Redaktör för detta nummer: Åke Widfeldt.

Layout: Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Tryck: Mixi Print, Olofström, 2018

ISSN 2002-7710

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög

Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

E-post: info@jamshog.org

Bankgiro 5662-5890 | Swishnummer 1230970798

Hemsida: www.harrymartinson.se

Se även <http://harrymartinsonitiden.blogspot.com>

Så här blir du medlem i Sällskapet:

Årsavgiften är

225 kr för enskild medlem (erhåller sällskapets årsbok)

(För boende i utlandet är avgiften 325 kr)

50 kr för familjemedlem.

Mejla till info@jamshog.org eller skicka vanlig post till adressen ovan.

Sätt samtidigt in avgiften på bankgiro 5662 – 5890.

Glöm inte att uppge namn och adress, gärna via mejl.

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS STOCKHOLMSGRUPP

Kontaktpersoner:

Eva Risberg

E-post: evarisberg04@hotmail.com

Tel. 08-641 90 19; 070 592 99 12

Carina Lützow

E-post: carinalutzow@gmail.com Tel. 070 867 16 71

Lena Havland-Erlandson

E-post: lena.havland@spray.se Tel. 0708-121573; 08-612 15 73

Göran Bäckstrand

E-post: goran.backstrand@sobernet.nu

Tel. 08-766 40 05; 073 441 25 86